

DIN VIAȚA UNIVERSITARĂ BUCOVINEANĂ 1875-1938 SOCIETĂȚILE STUDENȚEȘTI

Emil Satco

Înființarea unei instituții de învățământ superior în Bucovina, posesiune austriacă, răpită din trupul Moldovei la 1775, a devenit o problemă stringentă în ultimele decenii ale secolului trecut. Dar, stăruințele clasei politice și a intelectualității românești de a vedea deschisă o instituție românească de învățământ superior, care să ușureze, tinerilor, accesul la instrucție, s-a spulberat repede. În 1875 se va înființa o Universitate germană, autoritățile de ocupație făcând astfel încă un pas, destul de important, în direcția deznăționalizării românilor, populație majoritară la încorporarea Bucovinei în Imperiul Habsburgic¹. Firesc, în noua instituție s-a dezvoltat o viață studențească după modelul universităților apusene. O caracteristică a acestora erau societățile studențești. Îndată după înființare, în Universitatea din Cernăuți se constituie Corporația academică "Austria", "Akademische Lesehalle", Societatea germană-academică "Dacia", care se va transforma ulterior în "Club Deutscher Studenten" care, la rândul-i, va înființa "Burschenschaft Arminia". În cursul anilor următori, studenții de diferite nații vor fonda noi societăți sau asociații austriece fără specific național: "Austria" (17.X. 1875-1918); "Lesehalle" (26. X. 1875-1918); "Gothia" (13.V. 1876-1930); "Alemania" (13.V. 1877-1938); Societăți românești: "Arboroasa" (1875-1878); "Junimea" (1878-1938); "Bucovina" (20.III. 1880-1938); "Academia Ortodoxă" (23.XI. 1884-1938); "Dacia" (21.V. 1905-1938); "Moldova" (1910-1938); Cercul studențesc "Arboroasa" (1919-1938); Asociații naționale germane: "Akademische Burschenschaft Arminia" (10.VII. 1877-1938); A. B. "Teutonia" (15. XII. 1903-1938, "Franconia" (27.XII.1906-1938); "Unitas", o asociație catolică fără discriminare rasială (31. I. 1891-1906); Asociații ucrainene: "Soiuz" (1875-1938); "Zaporoje" (10.V. 1910-1938); "Ciorno More" (1913-1938); Asociații polone: "Ognisko" (1875-1938); "Lechia" (1910-1938); Asociații evreiești: "Hasmonea" (14.VII.1891-1938); "Zaphirah" (24. X. 1897-1938); "Hebronia" (1899-1938); "Humanitas" (18.III. 1900-1903); "Emunah" (1903-1938); "Heatid" (1918-1938). Aceste asociații sau societăți au fost desființate prin decret regal, în 1938, în timpul dictaturii carliste. Fiecare societate avea însemne proprii (o stemă cu anumite reprezentări grafice și culori distincte, o ținută vestimentară, societățile românești adoptând panglica tricoloră, iar unele și costumul național). Statutul societăților era aprobat de Senatul Universității, după care aceasta era înscrisă în Registrul persoanelor juridice².

O practică frecventă a asociațiilor studențești era recrutarea, încă de pe băncile liceului, a viitorilor candidați (din clasele a VII-a și a VIII-a), cu acordul expres al conducerii școlii. Aceștia erau pregătiți de către membrii vechi ai societății pentru "examenul" de admitere ca membri cu drepturi depline. Un astfel de mentor, la societățile românești era numit "bădiță".

Studenții români au realizat repede importanța unor astfel de asociații, care puteau juca un rol important în educația tinerilor, dar și a populației. Nicolae Cotos, unul dintre președinții "Academiei Ortodoxe", ajuns profesor universitar, declara, în 1909: "Dacă studențimii i se atribuie un rol însemnat în dezvoltarea unui popor, și dacă ea, spre a-și îndeplini rolul în mod deplin, trebuia să fie activă în întregime, atunci trebuie să fie organizată, trebuie să se grupeze în jurul unei idei, în jurul unui program hotărât și bine înțeles. Aceste grupări sânt... societățile studențești... Necesitatea unei societăți au simțit-o studenții români din Bucovina chiar din anul deschiderii Universității din Cernăuți. Toată știința câștigată la această universitate germană și toată civilizația străină ce începuse să invadeze țara noastră, departe de-a ameli pe tinerii studenți, îi făcu mai degrabă să vază pericolul

înstrăinării și, conștienți de legăturile sfinte ce-i înlănțuiesc de poporul lor, se gândiră cu atât mai mult la educarea și întărirea simțului național”³.

Prima societate a studenților români a fost “Arboroasa”, fondată la 10/22 decembrie 1875, denumirea având caracter de simbol, ea provenind de la un “nume mai vechiu al dulcei Bucovine”⁴. În acei aproape doi ani de existență, sub conducerea lui Gherasim Buliga (1849-1918), și mai ales a lui Ciprian Porumbescu (1855-1883), a devenit repede cunoscută, câștigându-și un binemeritat renume, atât în rândul studențimii cernăuțene, cât și al publicului din capitala Bucovinei. “Șezătorile muzicale ale “Arboroasei” erau sărbători ale sufletului românesc, farmecul lor culminând în compozițiile corale ale președintelui (este vorba de C. Porumbescu, n.n.) și în vraja violinei, pe care cine a auzit-o, n-a uitat-o toată viața”⁵. Din mărturiile vremii reiese că “Arboroasa” s-a transformat într-o veritabilă școală a patriotismului românesc. Din 53 de studenți români de la Universitate, 44 erau membrii “Arboroasei”. Dar, elanul tinerilor studenți (majoritatea teologi), avea să fie curmat curând. În urma unor întâmplări, aparent nevinovate, dar socotite ca “atentate” la siguranța statului, ea va fi dizolvată și conducătorii săi: C. Porumbescu, C. Morariu, Orest Popescu, E. Sireteanu și Zaharia Voronca, aruncați în închisoare și trimiși în judecată.

Două au fost faptele incriminate: solicitarea de către conducerea societății a unui modest ajutor bănesc din partea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice din București și o “îndrăzneală” telegramă trimisă de către același comitet, la Iași. Despre ce era vorba? În toamna anului 1876, ieșenii au primit în dar de la domnitorul Carol I un bust (care a fost amplasat pe str. Beilicului), al voievodului martir Grigore Ghica Voievod. Acesta, la 1777, a plătit cu viața îndrăzneala de a se fi pronunțat împotriva raptului nordului Moldovei, săvârșit de austrieci. Ieșenii se pregăteau să comemoreze cum se cuvine pe domnitorul dispărut. În același timp, Mihai Eminescu publica în “Curierul de Iași”⁶, două articole despre domnitor, în cel de-al doilea vorbind de Bucovina, “vatră strămoșească și începutura domniei și neamului moldovenesc”. Impresionați de eveniment, tinerii studenți din conducerea “Arboroasei”, întruniți într-o ședință, în ziua de 30. Sept. 1877, au decis să trimită o telegramă Primăriei din Iași. Conținutul telegramei era: “Primăriei Iași. Arboroasa, societatea Junimei române, din partea detrunchiată a vechii Moldove, trimite condoleanțe membrilor săi pentru apărătorul decapitat. Comitetul”. Scandalul iscat de gestul “temerarilor” teologi a fost exploatat de ziarul “evreo-german” “Bukowina”, care avea să-l învinuiască pe arhimandritul Silvestru Morariu ca fiind principalul “instigator”⁷. Procesul intentat studenților avea să devină incomod pentru autorități, acestea preferând stingerea lui, ceea ce s-a și propus, un mare rol avându-l și argumentele imbatabile aduse de avocații apărării⁸.

După desființarea “Arboroasei”, studenții români pun bazele unei noi societăți. Prima din șirul acestora a fost “Junimea”, care s-a dovedit a fi una dintre cele mai bine organizate și cu o activitate care a făcut, meritat, obiectul unor studii publicate de-a lungul anilor. Primul președinte a fost Dimitrie Onciul, viitorul istoric (1856-1923). Ea a avut o organizare riguroasă: un comitet compus dintr-un președinte, un vicepreședinte, doi secretari, un casier, un controlor, un bibliotecar, un economist și doi membri fără funcție. Avea o serie de comisii care răspundeau de secțiile: literară, muzicală, de teatru. Anual se prezenta un raport amănunțit asupra activității societății, care se tipărea. Majoritatea marilor personalități bucovinene de mai târziu (politicieni, literați, economiști, biologi ș. a.), care au trecut prin Universitate, s-au format la școala patriotismului promovat de această societate. Practica de a numi membri de onoare dintre personalități ale vieții științifice și culturale românești, preluată de la “Arboroasa”, a fost benefică pentru activitatea acesteia, ei constituind un reazem permanent pentru toate acțiunile studenților. Aceste acțiuni vizau nu numai cadrul strict universitar ci și răspândirea culturii în rândul populației românești. De-a lungul anilor studenții junimiști au contribuit, prin secțiile lor specializate, la impulsivitatea vieții culturale bucovinene. La sediu s-a înființat o bibliotecă, ale cărei colecții creșteau continuu, mai ales prin donații de la persoane particulare sau instituții publice, ajungând, în 1908, la aproape cinci mii

de volume. Dacă se ia în considerare că anual se primeau între 50 și 150 de volume ca donații, se poate aprecia că în momentul desființării societății, acestea au ajuns la circa 10.000, cifră impresionantă pentru o bibliotecă a unei societăți studențești. Din aceste cărți și din altele, procurate cu banii societății, se făceau donații pentru cabinetele de lectură, școlile populare sau cele din mediul urban. În plus, biblioteca primea un număr de ziare și reviste, fie prin schimb, fie prin donații, din întreg spațiul românesc, ceea ce permitea o bună informare a celor care frecventau sala de lectură a acesteia⁹. Secțiile literare, de teatru și de muzică, organizau, cu formațiile lor artistice, festivaluri literar-muzicale, petreceri populare la sate, serbări ș. a. “Prin reuniunile și balurile sale, “Junimea” a amalgamat, în cei 60 de ani de existență, pe descendenții vechii boierimi și pe diverși profesioniști intelectuali, într-un factor energic de afirmare românească la orașe, a inițiat și patronat organizații cu caracter cultural și economic la sate, a editat gazeta pentru popor “Deșteptarea” și a reeditat, cu unele completări, “Colecțiunea de cântece sociale pentru studenții români”, publicată de “România Jună” la Viena în 1880, va consemna dr. Ion Negură, unul dintre istoricii de mai târziu ai societății¹⁰. Din sânul “Junimii” a pornit ideea de a se înființa o revistă literară. Aceasta va fi fondată în 1904 și va apărea sub titlul “Junimea literară”, lunar, până în preajma celui de-al II-lea război mondial¹¹. Tot studenții junimiști au scos revistele umoristice “Hacu” (1900-1930) și “Cărligașul” (1912), continuatoarele “Piperușii” și, respectiv, a “Bondariului” lui Ciprian Porumbescu. În 1908, când s-au sărbătorit 30 de ani de înființare a societății, au fost prezenți la manifestările organizate, **Nicolae Iorga**, **Simion Mehedinți**, **C. Stere**, ca delegați din partea universităților din Iași și București și ai revistelor “Neamul Românesc”, “Convorbiri literare” și “Viața Românească”; **Alexandru Florescu**, președintele Ligii Culturale; **Dimitrie Anghel**, **Șt. O. Iosif** și **Mihail Sadoveanu**, directorul revistei “Sămănătorul”, scriitorul și artistul dramatic **Zaharia Bârsan**, din Ardeal, directorul teatrului românesc din Cluj; reprezentanți ai “României June” din Viena, ai “Uniunii Studenților Români” din București, ai românilor din Macedonia ș. a.¹². Această participare, de prestigiu, demonstrează aprecierea de care se bucura societatea “Junimea” nu numai în Bucovina, ci și în țară.

Se mai impune să amintim că, din dorința de a contribui la “luminarea țăranului”, studenții de la “Junimea” țineau prelegeri populare, organizau spectacole teatrale, petreceri ș. a., la sate, având deseori invitați de marcă ai culturii românești. Tot pentru țărani a fost susținută redactarea gazetei “Deșteptarea”, avându-l ca prim redactor pe Ion Grămadă (1907-1909), “scrisă pe înțelesul țăranilor”, pentru a aduce “lumină celor din întunericul satelor”¹³. Junimiștii au luat parte și la mișcarea pentru înființarea unei catedre de istoria României la Universitatea din Cernăuți. Au sprijinit editarea lucrărilor literare ale membrilor săi. Junimiștii și-au făcut simțită prezența peste tot în Bucovina: de la Siret la Vatra Dornei și Câmpulung Moldovenesc, de la Ciudei la Storojineț, Gura Humorului, Rădăuți și Suceava. Au înființat biblioteci la sate, cabinete de lectură, au sprijinit ridicarea unor biserici, au dat o mână de ajutor arcășiilor. Pe bună dreptate, în Raportul pe anul 1929/1930 se spunea: “Cu ajutorul disciplinei ce există între membri, cu concursul părintesc al membrilor emeritați, am reușit să facem față vitregiei vremii, să afirmăm mai departe că existența “Junimii” nu este numai o formalitate și o complezanță a secolului, pentru trecut, ci este absolut necesară, pentru ca “Junimea” face parte însăși din sânul Bucovinei, a cărei făclie de cultură românească a ținut-o aprinsă în trecut, o ține în prezent și cu bunăvoința celor ce o alcătuiesc o va ține și în viitor”¹⁴. La 20 februarie 1880 se puneau bazele unei alte societăți a studenților români de la Universitatea din Cernăuți: “Bucovina”. Acest grup s-a desprins din societatea “Junimea”, la inițiativa lui Partenie Sireteanu (fratele arboroseanului Eugen S.) și Ștefan Canischi. Deși atunci “dizidenții” au fost priviți cu suspiciune și învinuiți de trădarea intereselor românismului, judecând prin prisma trecutului suntem obligați să apreciem inițiativa acestor tineri, care au dorit să se afirme în felul lor pe tărâmul vieții naționale, chiar dacă au adoptat în ținută și principii modelele practicate în acea vreme de societățile străine. Viața a demonstrat că existența mai multor societăți studențești

românești, departe de a diviza tinerii în tabere rivale, au contribuit la diversificarea activității acestora, mai ales pe tărâm cultural național, între ele existând o competiție benefică, Sextil Pușcariu îi scria în acest sens profesorului Ion Nistor: “Ar fi nedrept a cere de la tineret să părăsească principiile societăților din care fac parte, și ar fi lucru neînțeleptesc. O singură societate, cu prea mulți aderenți funcționează greu și energia membrilor se pierde în regularea afacerilor interne... E bine să fie mai multe societăți de studenți, cu programe diferite – avem atâtea de făcut încât nu e nevoie să se țârmurească pentru fiecare societate un program deosebit – să existe chiar o emulare frumoasă între ele, fără să se încălce și să se dușmănească reciproc...”¹⁵.

Cuvintele lui Sextil Pușcariu s-au adevărit în timp. În 1883, studenții teologi au reușit, după îndelungi demersuri, să-și întemeieze propria societate, pe care au numit-o “Academia Ortodoxă”. Statutele acesteia au fost gândite de o grupare mai largă, compusă din profesorii Eusebie Popovici, Isidor Onciul, Isidor Vorobchievici, preoții Ironim Topală, Mihai Dracinschi, Emilian Voiutski, Orest Popovici și zece studenți. Ei au pus bazele unei societăți de **literatură, retorică și muzică bisericească** în seminarul arhiepiscopesc din Cernăuți. Primul comitet l-a avut ca președinte pe Gheorghe Șandru. Societatea a activat, de-a lungul anilor, “întru propășirea ortodoxiei și a națiunii române”¹⁶. La începutul fiecărui an membrii Academiei ortodoxe se întruneau în ședințe solemne, spre a face bilanțul activității anului precedent. În afara acestor ședințe se mai țineau trei “ședințe familiale” pe an. Se aranjau seri literare, concerte corale, prin orașele din Bucovina, acestea din urmă privind denumirea de “serate literar-muzical-declamatorice”¹⁷. Primul mare concert s-a dat la Suceava, la 6 iulie 1889, și a fost dirijat de Victor Zaharoschi. De atunci, concertele s-au succedat câte trei-patru pe an. De asemenea, Academia Ortodoxă a cooperat cu corul și conferențieri la întrunirile organizate de alte societăți sau instituții filantropice. La 22 octombrie 1908 s-a modificat statutul, “prin care s-a recunoscut și accentuat și formal caracterul național al societății”¹⁸. Au fost membri ai acestei societăți majoritatea personalităților clericale de mai târziu, care au ajuns profesori universitari la institute teologice, profesori la școli medii, episcopi, literați. La 25 de ani de existență “Academia Ortodoxă” a editat un “Almanah Jubiliar”, iar în 1894 a tipărit un “Istoric al Bisericii ort. Or. Din Bucovina, 1775-1893”, în onoarea marelui om de cultură și patriot, mitropolitul Silvestru Morariu-Andreievici, care împlinea jumătate de secol în slujba altarului. “Academia Ortodoxă” a preluat și editarea “Calendarului român pentru arhiepiscopia Bucovinei”.

Alte două societăți studențești se vor înființa în preajma primului război mondial: “Dacia” și “Moldova”. Prima va avea ca dată de botez ziua de 24 mai 1905, dată care coincidea cu împlinirea a trei decenii de la întemeierea Universității germane. La început au fost șase membri, numărul lor crescând odată cu scurgerea anilor, ajungând, în 1930, la jubileul a 25 de ani de existență, să aibă 134 membri activi, 128 membri emeriți pe viață (foști membri activi), 43 membri de onoare și numeroși sprijinitori, recrutați mai ales din rândurile învățătorimii. Spre a combate păreri negative cu privire la înființarea noii societăți (ca și în cazul “Bucovinei”), întemeietorii săi au publicat în numărul din 24 iunie 1905 al ziarului “Voința poporului”, un Apel către studenții și publicul românesc, în care se argumentează rolul studențimii în viața culturală și în progresul unui popor, în “deșteptarea conștiinței sale etnice și pregătirea lui pentru lupta ce e silit să o lupte...”¹⁹. Obiectivele noii societăți nu difereau de cele ale celor existente deja. Un sprijin eficient a primit societatea din partea reputatului prof. univ. Sextil Pușcariu, care, la întrunirea din ziua de 26 noiembrie 1905, a salutat primele roade ale acesteia și a motivat oportunitatea înființării ei. “Academia Ortodoxă” a fost prima care a salutat noua apariție, după ea urmând “Bucovina”, apoi “Junimea”. Între conducătorii “Daciei” s-au aflat **Liviu Marian, Filaret Doboș, Simion Ivanovici, Dimitrie Logigan, Ilarion Bereznitchi, Lotar Rădăceanu** (fost ministru după al doilea război mondial), **Ștefan Pavelescu, Ion Negură** ș. a. Competiția dintre aceste societăți studențești a fost benefică pentru toată lumea. Astfel, în domeniul artei teatrale de amatori, care avea un impact deosebit la publicul românesc, studenții de la “Dacia” au excelat cu echipe artistice, care au pus în scenă

vodevilurile lui Alecsandri, piese moralizatoare ale unor autori dramatici, populari în acea vreme. În perioada interbelică, artiștii amatori pregătiți de “Dacia” au prezentat piese de mai mare întindere *Se face ziua de Zaharia Bârsan, Zorile de Șt.O. Iosif, Un om buclucas, Moștenire de la răposata, Ariciul și sobolul, Așa a fost să fie, Dragoste incurcată*, drama istorică *Ardealul* ș. a.²⁰. Studenții de la “Dacia” au căutat să reactiveze viața culturală la sate, trimițând cabinetelor de lectură peste 3000 de cărți. În 1905 au organizat la Iliești “Primul Congres al intelectualilor” originari din aceea comună, condus de folcloristul Simeon Florea Marian. Se poate spune că aceasta este prima manifestare culturală dedicată fiilor satului, cunoscută în istoria Bucovinei. Alte activități s-au axat pe pregătirea viitorilor ucenici de la școlile de meserii prin organizarea unor cursuri gratuite, unul pentru analfabeți, altul pentru științelor de carte. În 1906, societățile studențești cernăuțene au trimis delegații la serbările prilejuite de expoziția națională deschisă la București. Se știe că Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina i-a revenit îndatorirea de a organiza pavilionul expozițional al românilor bucovineni și tot ea a redactat albumul “Românii din Bucovina”²¹. În zilele expoziției, studenții de la “Junimea” și “Bucovina”, în costume de ceremonie, au stat de gardă la Pavilionul Bucovinei. Studenții de la “Dacia”, intenționând să trezească sentimentul de “comuniune a românilor bucovineni cu întregul popor român”²², au desfășurat o activitate de propagandă fără precedent, reușind să adune peste 2000 de țărani, muncitori, intelectuali și elevi care, în haine de sărbătoare, cu steaguri tricolore, au pornit să viziteze Expoziția de la București. Locul de adunare a fost Ițcani. De aici au plecat la Burdujeni, unde îi aștepta o mulțime de locuitori, în frunte cu Corala “România” și trenurile puse la dispoziție de autoritățile române. Drumul până la București, început pe 6 septembrie, a fost triumfal, peste tot bucovinenii bucurându-se de o caldă primire. Președintele Societății “Dacia”, Filaret Doboș a primit, în gara Pașcani, salutul studenților ieșeni. La București, delegația bucovineană a fost întâmpinată cu strigăte de bucurie de câte o mulțime imensă și fanfara militară. A urmat defilarea coloanei pe străzile capitalei, până la Cazarna “Cuza”, unde au fost găzduiți. După ce au participat la serbările din Arenele Romane, excursioniștii bucovineni au plecat cu trenul la Constanța și de aici la Mamaia. Atât la dus, cât și la întors, bucovinenii au primit, pe tot parcursul traseului alimente dăruite de oficialități sau de populația entuziastă. După Unire, activitatea societății se va diversifica și mai mult, strângând legăturile cu celelalte societăți din țară și de peste hotare. Delegații ale societăților studenților cernăuțeni au fost prezente la congresele internaționale studențești de la București (1931), Riga (1932), Veneția (1933).

Ultima societate studențească de care vom aminti în acest material este “Moldova”. Ea s-a ivit din sânul societății “Bucovina”, primul ei “senior” fiind Cornel Vlad. Ea a desfășurat o activitate similară celorlalte întruniri academice, dar de mai mică amploare.

Universitatea germană din Cernăuți “Alma Mater Francisco-Josephina” l-a avut ca prim rector pe **Constantin Tomașciuc**, român după mamă (1875-1876), care a avut merite deosebite în înființarea ei. Și, tot un român, dr. **Vasile Tarnavski**, a fost și ultimul ei rector, înainte de a fi transformată în instituție de învățământ superior românesc. În 1975, cu prilejul sărbătoririi a 100 de ani de la fondarea Universității, care a avut loc la Linz, a fost semnalat acest fapt semnificativ: “Eine seltsame Schicksalsfügung bewirkte, dass der erste Rektor der Universität ein Rumäne – Dr. Tomaszczuk – war und dass Rektorat im letzten Studienjahr 1918/19 dieser deutschen Universität wieder in den Händen eines Rumänen, des Theologieprofessors Dr. Tarnawski lag”. (A fost o stranie orânduire a soartei faptul că primul rector al Universității a fost un român – dr. Tomașciuc – și că rectoratul în ultimul an de studii, 1918-1919, al acestei Universități germane s-a găsit din nou în mâinile unui român, al prof. de teologie dr. Tarnavski)²³. Universitatea din Cernăuți a avut, la înființare, 127 de cadre didactice, din care 83 germani și 20 români. La catedra de filologie romanică a fost numit un german, care nu știa limba română! În 1877 s-a înființat o catedră de limbă ruteană și, abia în 1881, una de limba română. Crearea unei catedre de istoria românilor a fost refuzată mereu și abia în 1912 s-a înființat una de istorie sud-est-europeană, la care a fost numit Ion Nistor.

Dacă la înființarea Universității germane din Cernăuți, autoritățile s-au condus după dictonul enunțat de Maria Theresia “Die Schule ist ein Politikum” (Școala este o treabă politică), el s-a dovedit a fi benefic pentru români, tineretul studios aflând aici un cadru propice pentru formarea propriei personalități, societățile studențești fiind adevărate școli de formare a conștiințelor. Numărul românilor care frecventau cursurile Universității a crescut, an de an, ajungând, după Unire, să fie majoritar. În 1935-1936, din cei 2648 studenți, românii erau în număr de 2036, reprezentând 7% din numărul studenților din România Mare²⁴, și aveau 23 organizații, cercuri, asociații ș. a.

NOTE:

1. Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei*, București, Editura Academiei Române, 1993, p. 152.
2. Ion Negură, *Documente studențești*, Note dactilografiate, Biblioteca Bucovinei, Suceava, dos. 72, *Fond Bucovina*.
3. Nicolae Cotos, *Cuvânt înainte*, în *Academia Ortodoxă 1884-1909, Almanah jubiliar*, Cernăuți, Editura Societății “Academia Ortodoxă”, 1909, p. 5.
4. Ștefan Pavelescu, *Viața lui Ciprian Porumbescu*, Suceava, Editura Reuniunii “C. Porumbescu”, 1940, p. 21.
5. *Ibidem*.
6. Mihai Eminescu, *Opere politice*, Iași, Editura Timpul, 1997, p.m 26-29.
7. *Bukowina*, nr. 2, 1 dec. 1877, p. 7; Ilie Duncan, *Istoricul Societății academice române “Junimea” din Cernăuți. Partea întâia. “Arboroasa” (1875-1877)*, București, Editura Societății, 1930, p. 21; Teodor Bălan, *Procesul “Arboroasei” 1875-1878*, Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Editură “Glasul Bucovinei”, 1937, p. 86-90, anexa 25.
8. Romulus Căndea, *Arboreseii. Trădători austrieci și naționaliști români*, Cernăuți, Tipografia Mitropolitului Silvestru, 1937.
9. Vezi rapoartele anuale ale “Junimii”.
10. Ion Negură, *România Jună*, Lucrare dactilografiată. Biblioteca Bucovinei “I.G. Sbiera” Suceava, Fond “I. Negură”, dos. 4, p. 7.
11. “Junimea Literară”, an. I, Cernăuți, 1904, nr. 1.
12. *Raportul anual al Societății Academice Române “Junimea” în Cernăuți*, Suceava, Tipografia Societății “Școala Română”, 1908, p. 6.
13. “Deșteptarea”, nr. 1, 15 noiembrie 1907, Cernăuți.
14. *Raport anual al Societății Academice Române “Junimea” în Cernăuți*, Cernăuți, 1930, p. 5.
15. Sextil Pușcariu, *O scrisoare*, “Junimea Literară”, anul IV, nr. 1, ianuarie, 1907, p. 3-5.
16. Nicolae Cotos, *op. cit.*, p. 5-6.
17. *Academia Ortodoxă, 1884-1909. Almanah Jubiliar*, Cernăuți, 1909.
18. *Ibidem*.
19. Ion Negură, *Societatea Academică “România Jună”*, Lucrare dactilografiată. Biblioteca Bucovinei “I.G. Sbiera”, Suceava, F.B. dos. 4.
20. *Ibidem*.
21. *Românii din Bucovina. Privire scurtă asupra dezvoltării lor pe terenul cultural și economic de la încorporarea Bucovinei la Monarhia austro-ungară 1775 – până la 1906*, Cernăuți, 1906.
22. Ion Negură, *op. cit.*
23. *Alma Mater Francisco-Josephina... Herausgegeben von Rudolf Wagner*, München, Verlag Hans Meschendorfer, 1975, p. 130.
24. Anuarul Statistic al României pe anul 1937.